

Getapte jongens

Nergens ter wereld luistert de politie verdachten zoveel af als in Nederland. Ook zouden agenten sjoemelen met gespreksverslagen. Geruchtmakende tapzaken op een rij.

Maarten Bakker

Procureur-generaal Marc van Nimwegen verklaarde in november 2013 dat er te veel getapt wordt door opsporingsdiensten in Nederland. Ze luisteren zo vaak en lang gesprekken af dat de kwaliteit van het opsporingswerk er onder lijdt. De verwerking van alle opgenomen gesprekken zou een te hoge werkdruk op de organisatie leggen. De uitlatingen van de procureur-generaal waren voor Tweede Kamerlid Jeroen Recourt (PvdA) aanleiding om aan de bel te trekken. Hij wilde van minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten (VVD) de toezegging dat er minder getapt zou gaan worden. De politie zou alleen nog mogen af luisteren als het noodzakelijk is, en er geen alternatief voorhanden is.

Enkele weken geleden volgde het bericht van actualiteitenprogramma *Brandpunt* dat agenten 'frequent' sjoemelen met de gespreksverslagen. Ze zouden ontlastende informatie weglaten en teksten veranderen. Een anonieme onderzoeker verklaarde dat er mogelijk

personen onterecht vastzitten vanwege manipulaties met de gespreksverslagen. De uitzending was voor D66-Kamerlid Magda Bernds en aanleiding om Opstelten opnieuw naar de Kamer te roepen.

Eind vorig jaar beloofde Opstelten al aan Kamerlid Recourt dat er minder getapt zal gaan worden. Na de uitzending van *Brandpunt* op 16 maart zegde hij de Kamer opnieuw toe dat de procedures voor het af luisteren aangescherpt zullen worden. In het najaar maakt de bewindsman bekend hoe dat gaat gebeuren. Dan zal ook blijken of de politie al minder is gaan tappen. Voor Opstelten staat overigens niet vast dat elke misser bij het af luisteren ook meteen een ambtsmisdrif is. Fouten in tapverslagen kunnen volgens hem ook berusten op een simpel misverstand. Welke fouten maken verbalisanten eigenlijk als ze tapverslagen opstellen?

Verkeerd samengevat

Het geval waar *Brandpunt* mee kwam, ging over de Nigeriaanse milieuactivist Sunny Ofehe die vanuit Nederland actie

voert tegen de oliewinning van Shell in zijn land. Begin 2011 valt de politie zijn huis binnen op verdenking van terrorisme. Ofehe was al langer getapt. Uit de opgenomen gesprekken zou blijken dat hij opdracht had gegeven om olieleidingen te vernielen in Nigeria. Zijn dossier omvat vijftienduizend pagina's, maar de cruciale passage over de sabotagedaad waarbij hij betrokken was, hadden de politiebeambten enkel weergegeven in een samenvatting van een tapgesprek. Toen zijn advocaat Michiel Pennings de audiobestanden zelf af luisterde, bleek dat Ofehe helemaal niet had gesproken over sabotage. Het OM trok u de zaak tegen de activist in.

Toch geen XTC

Een andere fameuze uitglijder van de luistervinken bij de politie betreft een drugszaak uit Apeldoorn met zestien verdachten die de naam Tompoes kreeg. Volgens het straf dossier telefoneerde een verdachte met iemand anders over handel in harddrugs. Uit de opnames zelf bleek echter dat de man sprak over

een S400, een automodel van het merk Mercedes. Een 'gefrustreerde' onderzoeker zou de letters XTC aan een uitgetikt tapverslag toegevoegd hebben. De Rijksrecherche concludeerde naderhand dat hij niet opzettelijk een verkeerde weergave van het gesprek had gegeven.

De Rechtbank Zutphen verklaarde in oktober 2009 niettemin de officier van justitie in de zaak-Tompoes niet-ontvankelijk. Het OM ging aanvankelijk nog tegen deze beslissing in beroep, maar trok dat later toch weer in. Daarmee kwam er een roemloos einde aan een opsporingsonderzoek dat vijf jaar duurde, en waaraan politie en justitie miljoenen zouden hebben uitgegeven.

Persoonsverwisseling

Een klap in het gezicht van het OM was ook de afloop van een drugszaak uit Purmerend. In haar vonnis van 13 maart 2013 constateert de rechtbank in Alkmaar dat in twee gesprekken die volgens het OM van betekenis zouden zijn voor de zaak, domweg niets werd gezegd. In een ander verslag zou een verdachte zijn aangeduid als 'dealer', maar dat woord werd helemaal niet gebezigd. Ook lieten agenten in een uitgewerkt gesprek iemand aan een verdachte vragen of hij 'vier gram had'. In werkelijkheid was het de verdachte zelf die dit aan de andere spreker vroeg. In het verslag waren de rollen van de afgehoorde personen dus omgewisseld.

Het OM gaf toe dat er fouten waren gemaakt, maar die zouden slechts van geringe betekenis zijn. Daar dacht de rechtbank anders over. Ze kwam tot de conclusie dat zeker zes tapverslagen uit het dossier niet deugden. In hun vonnis spraken de rechters over 'een ernstige schending van de beginselen van een behoorlijke procesorde'. Het OM werd niet-ontvankelijk verklaard.

Verder zouden er ook twijfels zijn over de manier waarop de politie in Noord-Holland bewijs heeft vergaard tegen een verdachte in de Purmerlandse liquidatiezaak, waarin drie doden vielen.

Een onafhankelijke deskundige moet nu bekijken of de tapverslagen wel goed zijn uitgewerkt. De eenheid Noord-Holland heeft intussen zelf ook maatregelen genomen om nieuwe uitgliders te voorkomen. De leiding van een rechteam voert bij cruciale tapverslagen onder meer een extra controle uit.

Minister Opstelten en het Openbaar Ministerie bekijken of de verbeteringen die de politie-eenheid Noord-Holland heeft doorgevoerd ook landelijk navolging moeten krijgen.

Knippen en plakken

In sommige zaken haalden de rechters geen streep door een strafzaak als er kritiek was op de tapverslagen. Een bekend voorbeeld daarvan is de zaak van de Koerdische vluchteling Hüseyin Baybaşin, die in 2002 door het gerechtshof in Den Bosch tot levenslang werd veroordeeld wegens moord, drugshandel en gijzeling. Destijds berichtten verschillende media al dat er gesjoemeld zou zijn met tapverslagen, maar de Koerd zit nog altijd vast. Zijn advocate Adèle van der Plas heeft een herzieningsverzoek bij de Hoge Raad ingediend.

Wetenschapsfilosoof Ton Derksen, een van de klokkenluiders in de zaak van Lucia de Berk, beluisterde de zesduizend getapte gesprekken in de zaak-Baybaşin voor zijn onlangs verschenen boek *Verknijpt bewijs*. Hij trekt daarin de conclusie dat er geknipt en geplakt is in de audiobestanden. Bovendien zouden er vertaalfouten gemaakt zijn.

Vertaalfouten

Van vertaalfouten is volgens de advocaten Gerald Roethof en Inez Weski ook sprake in de drugszaak tegen de groepering van Piet W. In de verslagen van de telefoontaps en van de opgenomen gesprekken met een verborgen microfoon zouden wonderlijke verdraaiingen van het Sranantongo zitten. Een Surinaams woord dat in

het Nederlands niets anders dan 'hologe' betekent, wordt in de vertaling aangeduid als 'dope'. 'Ze kunnen moeilijk volhouden dat dit per ongeluk is gebeurd,' zegt Roethof. Hij en Weski zijn in beroep gegaan tegen de vonnissen van de Rechtbank Rotterdam, die hun cliënten op 28 maart 2014 tot respectievelijk drie en zeven jaar veroordeelde.

Gesjoemel

Advocaat Jacob Vlaar meende dat de politie ook gesjoemeld had met vertalingen van telefoongesprekken van een cliënt uit Hongarije, een verdachte in een Eindhovense mensenhandelzaak. De samenvattingen van de taps in het strafdossier weken af van de volledige vertalingen die op verzoek van de raadsman waren opgesteld. De rechtbank in Den Bosch zag die verschillen ook, maar meende niet dat de politie de teksten doelbewust had gemanipuleerd. Wel boden ze onvoldoende bewijs voor de beschuldiging van mensenhandel. De Hongaarse verdachte kreeg op 4 juli 2013 slechts een celstraf van drie maanden voor een veel lichter delict, maar had inmiddels al zes maanden in voorarrest gezeten.

Vlaar vindt dat vertalingen door de tolk uitgeprint en ondertekend zouden moeten worden. 'Dan kunnen advocaat en verdachte deze vergelijken met de weergave en samenvatting in het proces-verbaal.' Volgens de strafpleiter, die zelf dertig jaar bij de politie in dienst was, zijn de fouten in de verballen niet los te zien van de manier waarop de gehele politieorganisatie werkt. Die is er eenzijdig op gericht zaken rond te krijgen. 'Agenten worden tijdens de opleidingen al getraind om procesverballen van verhoren toe te schrijven naar de delicten waarvan mensen worden verdacht.' Verbalisanten halen citaten uit hun context en focussen te veel op aspecten van schuld en opzet. 'Daardoor gaat het ook mis met die tapverslagen.'